

DEMNIȚATEA ȘI LIBERTATEA, CELE MAI PRINCIPALE VALORI EUROPENE?

Autor: Melnic Alexandrina

Conducător: Luca Sergiu

Demnitatea și noțiunea de persoană.

După cum se cunoaște, epoca modernă a găsit în Kant cel mai mare interpret al conceptului de demnitate umană. În Bazele metafizicii moravurilor, Kant definește demnitatea ca fiind acea valoare care nu are preț, incomensurabilă, pentru că demnitatea se definește ca ceea ce este scop în sine, și care nu poate fi obiect de schimb comercial. Celebra formulă kantiană, care adesea răsună în epoca contemporană, pentru care **este nevoie să tratăm omul întotdeauna ca finalitate nu numai ca mijloc**, exprimă legătura care leagă demnitatea de ființa umană. Ceea ce ne permite să atribuim omului demnitatea este, după Kant, faptul că acesta este capabil să fie un „agent moral”. Scrie Kant: „deci moralitatea este condiția exclusivă pentru ca o ființă rațională să poată fi finalitate, scop în sine, pentru că numai în baza acesteia această ființă se poate constitui ca membru legislativ al domniei scopurilor. Iată de ce numai moralitatea, și umanitatea capabilă de moralitate, pot avea demnitate” (I. Kant, *Fondazione della metafisica dei costumi*, BA 77-78). Noțiunea de demnitate, la Kant, pare deci să definească, cel puțin la prima vedere, capacitatea morală a omului, care se exprimă în faptul de a fi legislator al lui însuși, adică autonom. Și tot Kant a legat aceste atribute de noțiunea de persoană.

În perioada pe care o trăim și este destul de dificilă, la răspântii de secole, de milenii, de diferite economii și diferite mentalități, o perioadă a libertății financiare, o perioadă de trecere de la era industrială la era informaticii, observăm degradarea principiilor general-umane. În goana după bani, pentru aprecierea nivelului înalt de trai apreciat de finanțe oamenii au devenit mai agresivi, mai izolați. A dispărut politețea. Rare ori, cel bogat îl ajută pe cel sărac, vecinul pe vecin, etc. Un adolescent nu mai oferă locul unei bătrâne, nu se mai salută oamenii la întâlnire unul cu altul, tot mai des și mai des apar, maladiile relațiilor umane.

În relațiile umane mai apar și alte maladii care trebuie evidențiate precum minciuna, zgârcenia, fățarnicia, împăcarea falsă, indiferența și altele. Se observă, mai pronunțat între oamenii cu diferite posturi de conducere și alte maladii ca îngâmfarea, clevetirea, batjocura, bârfirea, ipocrizia, jignirea, lingușirea, calomnia, furia, etc. Atât în societatea moldovenească cât și procesul de europenizare de integrare în valorile europene trebuie să fie însoțit de ecologizarea, de îmbunătățirea relațiilor umane. Noi vom intra în Europa nu numai cu aspect juridico – legal, de acte normative etc. dar trebuie să ne

adaptăm la unele legități morale, unele trebuie acceptate iar altele care sunt dăunătoare excluse. Acesta va veni numai pe baza perfecționării moralei binelui, a eticii și în special a spiritului Spiritul desemnează ansamblul proceselor mentale, mai ales al celor inferare e permisă de analizele experimentale ingenioase asistate de modelări mai mult sau mai puțin îndrăznețe.

Situația de criză în care ne aflăm necesită eforturi colosale la nivel național pentru întărirea reală a economiei, dezvoltarea științei, culturii și îmbunătățirea condițiilor de viață. Însă pentru realizarea acestor probleme trebuie să avem o atitudine omenească unul față de altul, trebuie să manifestăm corectitudine, să izgonim invidia și răutatea din noi, să nu ne suspectăm unul pe altul să ne ajutăm în toate și peste tot. E necesar în primul rând să manifestăm sinceritate, să promovăm numai adevărul fie chiar amar și zguduitor. Conștiința și cinstea trebuie să ne fie tuturor călăuză în această lume, deoarece ele îl îndreaptă pe om pe calea grea a căutării adevărului și promovării reale a demnității noastre. Însă demnitatea nu trebuie să se manifeste prin vociferări agresive, prin promisiuni irealizabile dar prin slujire cu devotament a oamenilor simpli

Libertatea

La Aristotel, conceptul de libertate nu este cercetat în sens juridic, ci, mai degrabă, în sens filosofic. Însă, din filosofia aristotelică, pot fi desprinse idei relevante pe această temă, având în vedere concepția sa complexă cu privire la stat. Astfel, Aristotel vorbește despre libertate ca scop final al acțiunii umane în contingent, în realitate. Omul, înzestrat în ființa sa cu capacitatea și impulsul de a se desăvârși pe sine, trebuie să își orienteze toate eforturile către sine, către propria ființă, pentru a se descoperi într-un plan superior, pentru a ajunge la autocunoaștere, care nu este altceva decât fericirea supremă, atingerea Divinului, adică libertatea. Prin urmare, acțiunea umană are ca unic scop fericirea, binele suprem, libertatea, fiind astfel subordonată în totalitate conștiinței, înțelepciunii, eliberării de orice determinări ale realității fizice. Acesta este sensul libertății la Aristotel, respectiv, desăvârșirea ființei umane prin contemplație, prin autocunoaștere.

În societatea modernă democratică, libertatea este acceptată la modul abstract ca o valoare fundamentală, alături de alte valori de bază, ca egalitatea, drepturile umane și dreptatea. Nu putem să ne gândim la o societate democratică în care libertatea persoanelor ar fi drastic amenințată. Însă întâmpinăm probleme în înțelegerea conținutului ei de îndată ce încercăm să o înțelegem la modul concret. Există trei mari accepțiuni ale libertății, trei tipuri de teorii asupra libertății; și – deși fiecare este sprijinită de intuițiile noastre cu privire la ce este libertatea – nu este deloc evident că toate cele trei cazuri sunt consistente între ele, că trimit la un model comun de înțelegere a acesteia. În prima accepțiune, libertatea este definită ca libertate de manifestare publică. În a doua accepțiune, libertatea este interpretată ca lipsa de constrângere sau interferență, iar în a treia

accepțiune, ca determinare interioară. Să le analizăm pe rând.

- Libertatea ca manifestare publică este definită nu în raport cu individul, ci în raport cu aranjamentele politice în care acesta trăiește. În această accepțiune, o societate liberă este acea comunitate politică în cadrul căreia indivizii iau parte activ la guvernare, elaborează legi și iau decizii. Este vorba despre o comunitate care se autoguvernează, în sensul că nu este condusă de către străini. (Trebuie să fim atenți să nu confundăm acest înțeles cu democrația!) În acest sens al ei, libertatea este în mod prim și fundamental o proprietate a societății: societatea care se autoguvernează este liberă; iar individul liber este individul care trăiește într-o societate liberă.

- Libertatea ca lipsă de constrângere sau interferență se definește ca o caracteristică a indivizilor, persoane luate ca întreg (înzestrate deopotrivă cu rațiune și impulsuri iraționale), și este asigurată prin două tipuri de activități: protejarea de către guvern față de interferența altora; și impunerea de legi de către guvernare.

De această dată, libertatea nu mai este definită ca acțiune în domeniul politic (ca în cazul libertății civile), ci ca ceea ce politica permite să se facă. În timp ce libertatea politică își are realizarea deplină atunci când orice decizie politică este a cetățenilor, libertatea civilă își are realizarea deplină atunci când politicul intervine mai puțin în viața cetățenilor.

- Libertatea ca determinare interioară se realizează acolo unde indivizii ca ființe complexe se comportă în mod autentic, potrivit cu ceea ce ei vor realmente ca ființe umane. Problema constă în definirea a ceea ce este autentic în individ, care îi permite să fie liber. De această dată, spre deosebire de accepțiunea anterioară, individul este liber atunci când acționează în mod rațional, adică atunci când nu se supune impulsurilor afective, iraționale.

Când poate fi cineva liber și demn? Unii autori care susțin că acestea necesită anumite condiții externe, politice sunt necesare pentru ca acestea să existe și chiar admit că se poate acționa politic pentru a-l face pe individ să acționeze liber și cu demnitate.

Omul acțiunea sa liberă trebuie să o oprimă în concordanță cu raportul său față de societate exprimată în filosofia lui I. Kant prin: Două lucruri mă miră neîncetat: Cerul înstelat și morala din mine”.

Bibliografie:

1. Istoria filosofiei partea 2. Mihai Braga, UTM, Chișinău, 1998, P. 20
2. <http://www.contributors.ro/editorial/despre-demnitate-si-alte-valori-in-europa/> , 01.05.2018;
3. <https://www.slideshare.net/MdlinBlidaru/valorile-europene> , 25.04.2018.